

Reykjavíkurborg
Skóla- og frístundasvið

LESMÁL

NIÐURSTÖÐUR Í 2.BEKK Í
GRUNNSKÓLUM REYKJAVÍKUR
VORIÐ 2023

Ásgeir Björgvinsson
Dröfn Rafnsdóttir
Sigrún Jónína Baldursdóttir
Nóvember 2023

INNGANGUR

TÆKI

Lesmál er próf sem kom út árið 2017 og metur lestur, lesskilning og réttritun hjá nemendum í 2. bekk íslenskra grunnskóla. Prófið var fyrst hannað af Rósu Eggertsdóttur árið 2006. Rósa fékk síðar Sigurgrím Skúlason, próffræðing, með sér í lið og saman unnu þau að endurgerð prófsins með ítarlegum forprófunum og að lokum stöðlun (Sigurgrímur Skúlason, 2017).

Markmiðið með Lesmáli er ekki einungis að meta nemendur heldur einnig að prófið sé þægilegt og aðgengilegt fyrir kennara. Prófið veitir kennurum góðar upplýsingar um nemendur sína og greinir þokkalega í hverju vandi nemenda liggur. Prófið metur fjóra þætti lesturs eins og umskráningu og lesskilning ásamt því að meta færni í réttritun og leshraða (lesfimi). Prófið skiptist í átta undirþætti sem meta eftirfarandi:

1. Umskráningu
2. Lestur og lesskilning
3. Lestur og viðbragðssvörun
4. Lestur og lesskilning
5. Hraðlestur og lesskilning
6. Hlustun og réttritun
7. Hlustun og réttritun
8. Orðabil

Undirþættirnir mynda eftirfarandi fjóra yfirþætti:

1. *Umskráningu* (undirþáttur 1)
2. *Lesskilning* (undirþættir 2-4)
3. *Hraðlestur* (undirþáttur 5)
4. *Réttritun* (undirþættir 6-8)

Prófið tekur á ólíkum hliðum lestrar jafnframt því að vera stutt og einfalt í notkun. Vegna þess hversu víðtækt prófið er gefur það góða mynd af stöðu nemandans og auðveldar kennara að veita viðeigandi kennslu (Sigurgrímur Skúlason, 2017).

Fylgigögn með Lesmáli eru meðal annars formáli og próffræðilegir eiginleikar þess. Þar kemur fram hvernig staðið var að gagnasöfnun, meðal annars á hverju Lesmál byggir og hvernig staðið var að forprófunum (Sigurgrímur Skúlason, 2017). Aðferðunum sem lýst eru við stöðlun og að meta próffræðilega eiginleika mælitækisins, er algjörlega í takt við það sem sérfræðingar hafa lagt til (sjá t.d. Gerdler, 1997, Einar Guðmundsson, 1999; Sigurgrímur Skúlason, 2005; Einar Guðmundsson 2006). Stöðlunarúrtak Lesmáls voru 470 nemendur, dreift skipulagt yfir landið miðað við hlutföll frá Hagstofu. Það að prófið sé staðlað fyrir íslenskt þýði gerir það að verkum að svör nemenda eða hvernig þeim gengur á prófinu er ekki háð búsetu þeirra (Sigurgrímur Skúlason, 2017; Einar Guðmundsson, 2006).

Þá er áreiðanleiki Lesmáls, bæði áreiðanleiki innra samræmis og endurprófunar áreiðanleiki, slíkir að það telst réttmætt að nota Lesmál til leiðsagnar við kennslu nemenda (Sigurgrímur Skúlason, 2017).

Hver prófþáttur Lesmáls samanstendur af ákveðnum fjölda atriða en samtals telja þættirnir 54 atriði. Í samráði við sérfræðinga sem áður hafa unnið með Lesmál hefur starfsfólk á skrifstofu skóla- og frístundasviðs það að viðmiði að nemandi sem getur leyst 61-100% atriðanna sé með aldurssvarandi færni í lestri. Það eru 33 atriði af þeim 54 sem prófið metur. Geti nemandi leyst á bilinu 31-60% af prófinu, sem eru á bilinu 17-32 atriði, telst nemandinn ekki vera með aldurssvarandi færni í lestri og því þurfa á tímabundnum sérstökum stuðningi að halda í lestri. Nái nemandi 0-30% árangri í Lesmáli, þ.e. getur leyst 0-16 atriði á prófinu, telst hann þurfa einstaklingsáætlun þar sem fram kemur skipulagt vinnulag byggt á gagnreyndum aðferðum sem fylgt er eftir þar til nemandinn hefur sýnt árangur.

ÞÁTTTAKA

Allir almennir grunnskólar og sjálfstætt starfandi skólar í Reykjavík voru um beðnir að senda inn niðurstöður Lesmáls. Prófið var lagt fyrir í apríl 2023 og tók 31 almennur grunnskóli af 32 með 2. bekk þátt. Þar að auki tóku 3 af 5 sjálfstætt starfandi skólum með 2. bekk, þátt í prófinu. Heildarfjöldi skólanna sem þátt tók var því 34 af 37 skólum í Reykjavík með 2. bekk.

Samtals tóku 1.212 nemendur þátt í Lesmáli sem jafngildir rúmum 86% af 2. bekkingum í öllum almennum og sjálfstætt reknunum grunnskólum Reykjavíkur vorið 2023. Hlutfallið er einu prósentustigi lægra en það var vorið 2022. Í þeim skólum sem sendu inn niðurstöður þreyttu um 90% nemenda prófið sem er tveimur prósentustigum lægra en hlutfallið var vorið 2022.

FRAMKVÆMD

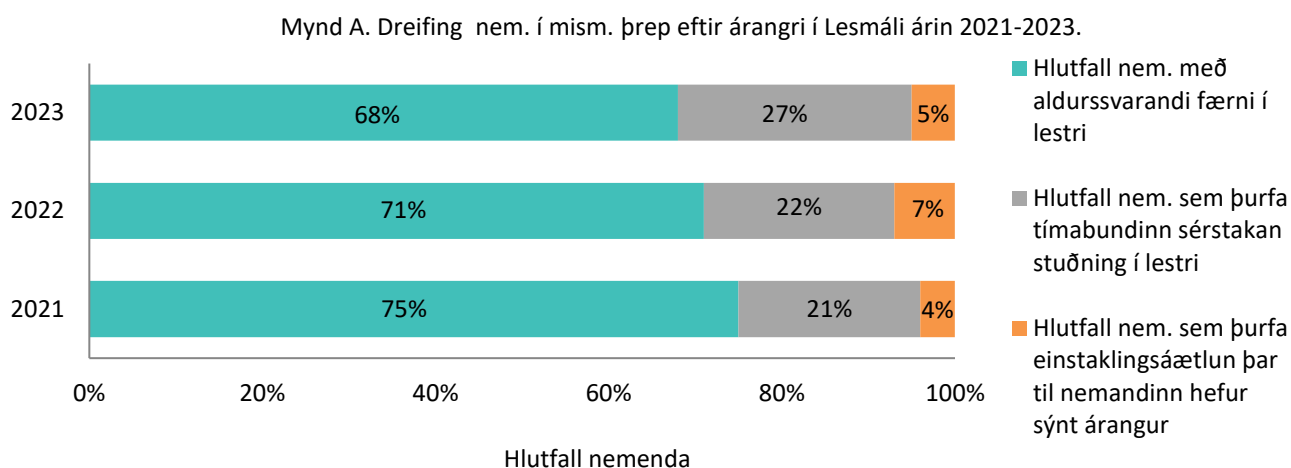
Lesmál var lagt fyrir nemendur á skólatíma í apríl. Deildarstjórar sérkennslu voru beðnir um að hafa umsjón með framkvæmd prófsins og að koma gögnum til úrvinnslu á skóla- og frístundasvið sem fyrst eftir fyrirlögn og eigi síðar en um miðjan maí. Umsjónarkennarar hvers bekkjar sáu um fyrirlögn og skráningu á sérstakt eyðublað.

ÚRVINNSLA

Í þessari heildarskýrslu er gerð grein fyrir niðurstöðum fyrir borgina í heild en einnig í hverjum skóla fyrir sig, á hverju þjónustusvæði skóla- og frístundasviðs og á milli kynja. Hver skóli fær sína skýrslu þar sem fjallað er sérstaklega um niðurstöður viðkomandi skóla og þær bornar saman við borgina alla.

NIÐURSTÖÐUR

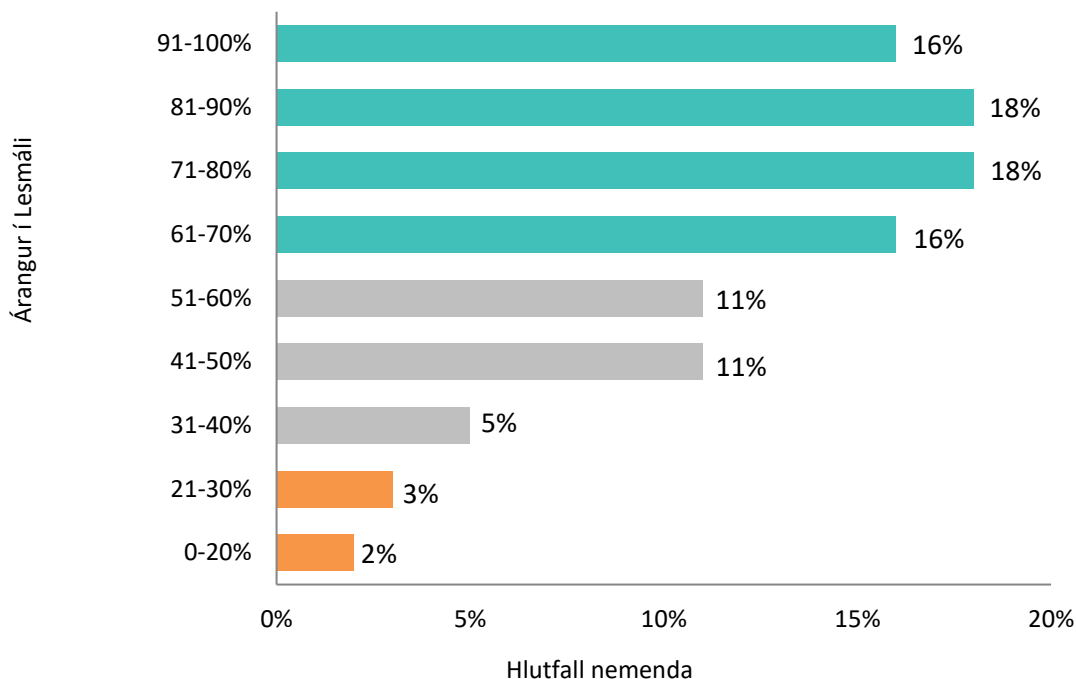
Meginniðurstaða Lesmáls vorið 2023 er sú að 819 nemendur af 1.212, eða tæp 68% nemenda, ná a.m.k. 61% árangri á prófinu. Þessir nemendur teljast því samkvæmt viðmiði vera með aldursvarandi færni í lestri. Nemendur sem ekki ná 61% árangri á lesmálsprófinu eru 393 eða um 32%. Af þessum hópi eru 333 eða 27% allra þátttakenda, sem ná árangri á bilinu 31-60%. Þeir þurfa á tímabundnum sérstökum stuðningi að halda í lestri. Þá eru 60 nemendur eða 5% sem ná 0-30% árangri. Þessi hópur þarf einstaklingsáætlun þar sem fram kemur skipulagt vinnulag byggt á gagnreyndum aðferðum sem fylgt er eftir, þar til nemandinn hefur sýnt árangur. Vorið 2022 voru 71% þátttakenda með aldursvarandi færni í lestri sem þýðir að hlutfallið er þremur prósentustigum lægra í ár en þá. Árið 2022 voru hinsvegar 7% sem þurftu einstaklingsáætlun þar til þau höfðu sýnt árangur, sem er tveimur prósentustigum hærra hlutfall en nú. Niðurstöður áráanna 2021-2023 má sjá á mynd A en hafa verður í huga að töluvert lægra hlutfall nemenda tók þátt í skimuninni árið 2021 miðað við árin 2022-2023.

Á mynd B má sjá nánari greiningu á þeim árangri sem nemendur í Reykjavík ná árið 2023 þar sem tölurnar hægra megin við súlurnar segja til um hlutfall nemenda með tiltekinn árangur.

Efstu fjórar súlurnar sem eru sægrænar, sýna hópa eftir árangri sem er yfir 61% viðmiðinu, gráu súlurnar þrjár sýna hópa sem ná 31-60% árangri og neðstu súlurnar tvær sem eru appelsínugular, sýna hópa sem ná 0-30% árangri. Á myndinni sést að um 16% nemendahópsins hafa náð mjög góðu valdi á lestri í 2. bekk, þ.e. ná 91-100% árangri. Þessi hópur taldi 17% árið 2022. Um 2% nemenda nær árangri á bilinu 0-20% en sá hópur taldi um 4% árið 2022.

Mynd B. Dreifing nem. í Reykjavík í 9 þrep eftir árangri árið 2023

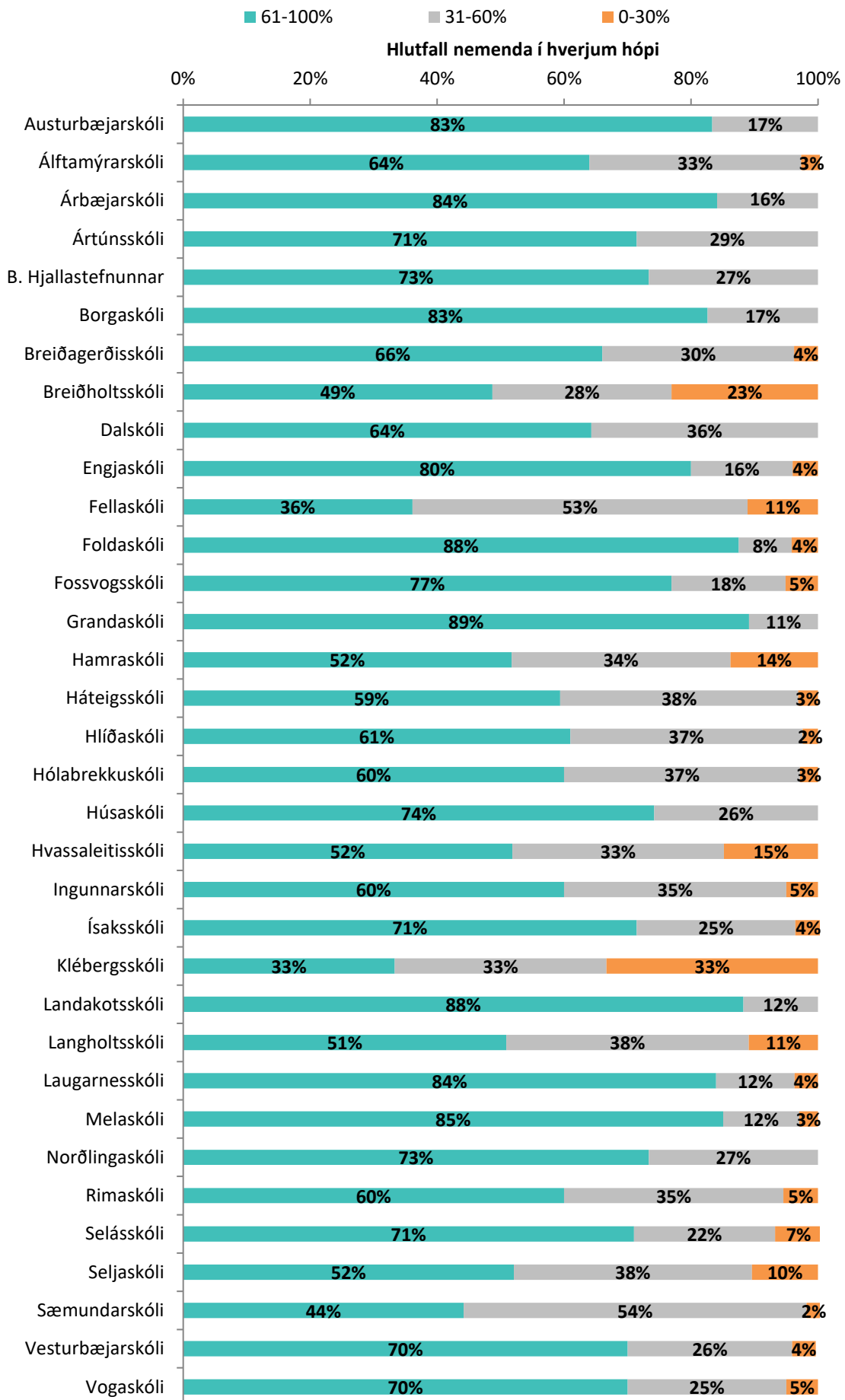
Í töflu 1 má sjá hlutfall nemenda í Reykjavík eftir því hvort þeir ná árangri sem annað hvort jafngildir því að þeir glími *ekki við veikleika* í viðkomandi prófþætti Lesmáls eða hvort árangurinn bendi til *hugsanlegs veikleika*. Þar sést að 82% nemenda eru með árangur sem bendir til þess að þeir glími *ekki við veikleika* í *Umskráningu* en í *lesskilningi* er samskonar hlutfall lægst af prófþáttunum fjórum eða 67%. Þá er 21% nemenda í Reykjavík með niðurstöður sem benda til *hugsanlegs veikleika* í *hraðlestri* og *réttritun*.

Taflan sýnir einnig (spönn skóla) hlutfall nemenda sem ná árangri sem bendir til *ekki veikleika* eða *hugsanlegs veikleika* í þeim skólum sem eru með hæsta hlutfallið hvað þetta varðar. Þannig eru skólar þar sem allir nemendur eru *ekki með veikleika* í *umskráningu* og *hraðlestri*. Í *réttritun* er skóli þar sem 67% nemenda er með *hugsanlegan veikleika*.

Tafla 1. Hlutfall nem. í Rvk allri og í skólum 2023 með hæsta hlutf. sem *ekki veikleika* og hugsanl. veikleika.

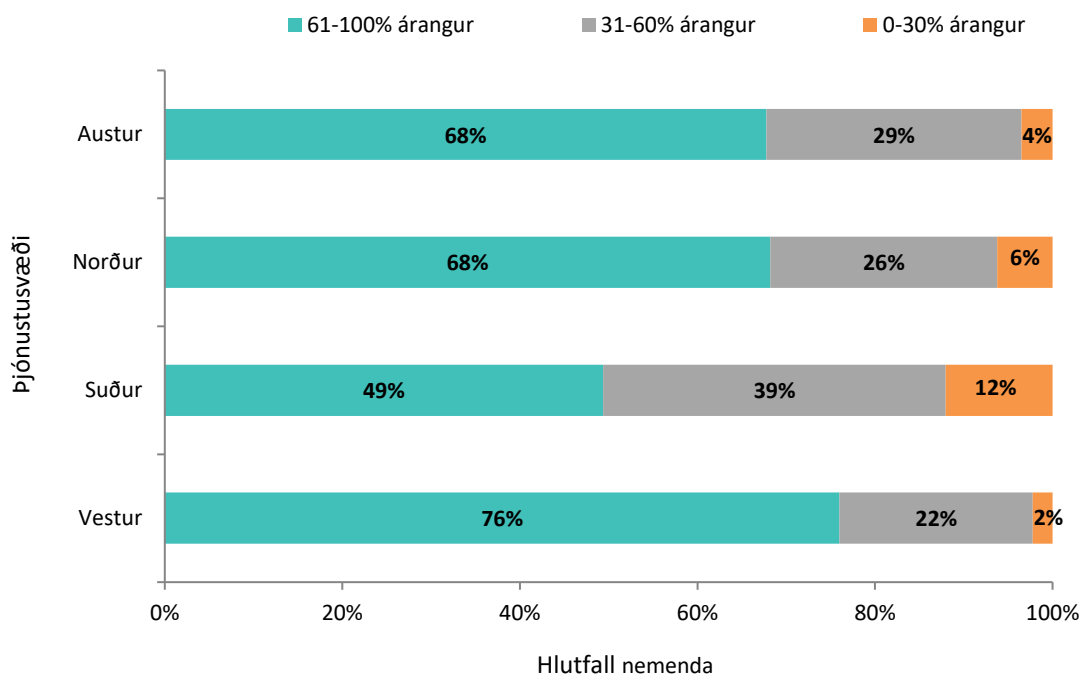
		Umskráning	Lesskilningur	Hraðlestur	Réttritun
Reykjavík	Ekki veikleiki	82%	67%	69%	74%
	Hugsanlegur veikleiki	18%	12%	21%	17%
Spönn skóla	Ekki veikleiki	100%	94%	100%	91%
	Hugsanlegur veikleiki	44%	33%	54%	67%

Mynd C sýnir niðurstöður hvers skóla fyrir sig í Lesmáli. Hér er nemendum skipt upp í sömu hópa og á mynd A. Hér er mikilvægt að hafa í huga að skólarnir eru misstórir, í þeim skóla þar sem fæstir nemendur tóku þátt í prófinu voru þeir 6 en 81 í þeim skóla þar sem flestir tóku þátt.

Séu samskonar hlutföll skoðuð eftir miðstöðvum Reykjavíkurborgar sést að Vestur er sá borgarhluti þar sem hlutfallslega flestir hafa aldursvarandi hæfni í lestri og einnig þar sem fæstir þurfa bæði einstaklingsáætlanir í lestri. Niðurstöðurnar má sjá á mynd D¹.

Mynd D. Dreifing nemenda eftir árangri og miðstöðvum árið 2023.

Hlutfall stúlkna með aldursvarandi færni í lestri er um 72% árið 2023 en 63% hjá drengjum sem eru svipuð hlutföll og fyrri ár. Nokkrir skólanna skila ekki niðurstöðum eftir kynjum.

¹ Sjálfstætt reknu skólarnir eru ekki á myndinni en nemendur þar koma venjulega úr mörgum borgarhlutum.

SAMANTEKT

Lesmál 2023 var lagt fyrir í apríl og sendu 34 skólar af 37 með 2. bekk niðurstöður til skóla- og frístundasviðs. Meginniðurstaðan er sú að 819 nemendur af 1.212, eða tæplega 68%, ná a.m.k. 61% árangri á prófinu og búa því yfir aldurssvarandi hæfni í lestri.

Nemendur sem ekki ná 61% árangri á Lesmálsprófinu eru um 32% af öllum hópnum. Af þessum 393 er hópur nemenda sem nær árangri á bilinu 0-30% en þessi hópur þarf einstaklingsáætlun þar sem fram kemur skipulagt vinnulag byggt á gagnreyndum aðferðum sem fylgt er eftir þar til nemendurnir hafa sýnt árangur. Þessi hópur telur 60 nemendur sem jafngildir 5% af heildinni.

Um 16% nemenda nær 91-100% árangri í prófinu og telst þessi hópur hafa náð mjög góðum tókum á lestrinum.

NÝTING NIÐURSTAÐNA

Miðju máls og læsis (MML) býður upp á ráðgjöf til þeirra skóla sem þurfa sérstakan stuðning, þ.e. þar sem fjöldi nemenda sem nær aldursvarandi hæfni í lestri er undir 60%. Ráðgjafar MML boða læsisteymi þeirra skóla til fundar ásamt fulltrúum í viðkomandi miðstöð, þar sem farið verður yfir niðurstöður. Út frá þörfum hvers skóla útbýr læsisteymi skólans aðgerðaráætlun m.a. með fræðslu og ráðgjöf frá MML eða öðrum lausnum.

Læsisteymi þeirra skóla sem skara fram úr í prófinu verða einnig boðuð á fund með MML og fulltrúum allra miðstöðva þar sem farið verður yfir vinnubrögð og kennsluhætti læsiskennslu. Það eru skólar þar sem fjöldi nemenda sem nær aldursvarandi hæfni í lestri er 80% eða yfir. Í framhaldi af því verður kynning á þeirra verkefnum fyrir aðra skóla. Markmiðið er að læra af þeim sem gengur betur.

Ráðgjafar MML, í samstarfi við miðstöðvarnar, skoða stöðu leikskóla í þeim skólahverfum þar sem niðurstaða Lesmáls er slök en einnig þar sem niðurstöðan er góð. Boðað verður til fundar læsisteyma þeirra leikskóla og MML. Þar verður vinnuskipulag læsis og vinna með eflingu málþroskans rýnd.

Horft verður til hóps fjöltyngdra barna í þeim skólum sem koma slakir út úr prófinu. Þeim skólum verður boðinn sérstakur stuðningur frá MML.

Ofangreind vinna verður tekin saman í skýrslu í lok skólaárs.

HEIMILDASKRÁ

Einar Guðmundsson (1999). *Skimun*. Reykjavík: Ritróð uppeldis og menntunar.

Einar Guðmundsson (2006). Þýðing og staðfærsla sálfræðilegra prófa. *Sálfræðiritið – Tímarit Sálfræðingafélags Íslands, 10-11, 23-40*.

Gredler, G. R. (1997). Issues in early childhood screening and assessment. *Psychology in the Schools, 34, 99-106*.

Sigurgrímur Skúlason (2005). Hvernig mæla á hugsmíðar með erlendum mælitækjum: Þýðing og staðfærsla á spurningalistum og prófum. *Tímarit um menntarannsóknir, 2, 69-81*.

Sigurgrímur Skúlason. (2017). *Lesmál: Mat á lestri og réttitun – Próffræðilegir eiginleikar*. Reykjavík: Menntamálastofnun.